

Izhaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 62 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 21.

V Mariboru 21. maja 1868.

Tečaj II.

Tiskova pravda „Slov. Gosp.“ Konečna razprava kazenska pri c. kr. okrož- nej sodnji Celjskej.

(Dalje.)

Državni pravnik. Če je toraj v zapopadku okriv-
ljenega sostavka, dejanje teh pregreškov, sledi naravno iz
postave, da se osebe, ki so pri natiskanju in razširjanju tega
spisa pomagale, teh dveh pregreškov tudi krive spoznati mo-
rajo. To jasno odločuje postava v §§. 239. in 7. kaz. zak.
Gospod vrednik je sicer ugovarjal, da ni bral rokopisa; ven-
dar ta ugovor po mojej misli ne more biti veljaven. Kaj
pa je ravno odgovorni vrednik dolžen? On mora vsaki roko-
pis čitati, ki pride v natis; še celo tirjati se mora od njega,
da vse take spise prebere in če trdi, da ni bral sostavka, mora
po splošnem dokaznem vodilu („nach dem allgemeinen Be-
weisgrundsatz“) to dokazati, kar trdi, — česar pa gospod
vrednik ni storil. On je tudi na listu, v katerem je tedaj ta
članek natisnen, podpisan; svoje ime vendar ne postavljam
pod nekaj česar bral nisem in posebno ne kot odgovorni
vrednik! Tedaj, kakor sem že rekel, ni ta ugovor mojej
misli merilo, po katerem bi se ravnati bilo, posebno ker ni
dokazan. Dalje je zatoženece gospod Edvard Janžič trdil, da
sostavka ne le bral ni, temuč tudi da slovenski ne umeje. Sploh
ne verjamem, kako se to z dolžnostijo tiskarjevo strinja, če ne
bere sostavkov ali če celo tistega jezika ne razume, v katerem
se tiska v njegovej tiskarnici. Po postavi za tisek dne 17.
grudna 1862 je tiskarju celo ukazano, da si priskrbi vodja,
ki opravlja, če sam ne vodi. §. 5 namreč pravi: „Ako se v
tej postavi tiskarju nalaga kaka dolžnost ali odgovornost, se
pod tem misli lastnik tiskarnice ali pa, če si je postavil po
oblastnji potrjenega opravilskega vodjo, zadnji“. Da bi
gospod Janžič, ki že od mladih nog v Mariboru živi, ne znal
slovenski je toliko verjetno, kolikor to, da bi gospod vrednik
ne bil bral dopisa. Tudi je gospod vrednik dr. Prelog ugo-
varjal državnemu pravdnistvu rekši, da se tožba opira na
napačno („irrig“) prestavo. Ta ugovor je že gospod prvo-
sednik z svojo opombo ovrgel, vendar naj smem o tem obšir-
neje govoriti in rečem pred vsem to-le: Jaz za se sicer rad
veljati dam, da v slovenščini nisem vajen toliko, kolikor go-
spod dr. Prelog, a vendar mislim da jo na tenko umejem; in
reči moram, da posebne hibe, zaradi kterih me je g. dr. Prelog
grajal, ne opravičujejo izreke da bi jaz bil napak prestavljal.
Tukaj ne gre, kakor je g. prvosednik dobro opomnil, za po-
samezne besede, ampak za zapopadek vsega sostavka in na
tega se opira tožba, naj se ena ali druga beseda inaiči
prestavi, to je vse eno. Tako na pr. je gospod doktor rekel,
da „krivo“ ni prav „rechtswidrig“, da ima tukaj drugi pomen.
Da „krivo“ ali kakor se niže bere „krivično“ nič poštenega
(„ehrliches“) ne pomenja, to mi vsi vemo. Če beremo krivo
postopanje vlade, vemo toliko, da to postopanje pošteno ni;
prestavlja se si, kakor hočete „falsch, widerrechtlich, Unrecht“,
vemo toliko, da nič poštenega ne pomenja. Ta izrek se v
4. oddelku sostavka določneje popisuje, tudi tam se govori
o postopanju vlade in na mestu „krivo“ stoji „krivično“. Nedvomljivo je tedaj, kaj ta beseda pomeni, če se bere: Če
imajo Nemci in nemška vlada le tenjo poštenosti in pravič-
nosti oziroma na nas, ne morejo in ne smejo več z nami
toliko krivično postopati“. Krivo in krivično toraj eno
pomenjate.

(Dalje prihodnjič.)

Stanko Vrazova literarna zapuščina.

Poroča F. Kočevar.

Dalmacija z Dubrovnikom na čelu je bila v petnajs tem
stoletju tisto ognjišče hrvaško-slovenske pismenosti, na kte rem
so se naj sijajnejši kresji vilam pevkinjam žgali. Zašel bi s
pota, če bi tukaj preiskaval, kteri so bili vzroki, da je ta
sveti ogenj v tečaju sedemnajstega in osemnajste, stoletja
zmiraj bolj in bolj pojemati začel in zakaj je nazadnje za
celo vgasol. Dosta je, to konstatirati, da je z početkom našega
stoletja hrvaška pismenost na bregovih jadranskega morja
tla zgubila. Tako je bilo stanje, ko so v tridesetih in četr-
desetih letih našega stoletja, hrvaške vile in modrice iz kršnih
primorskih stran v tako zvano civilno Hrvaško pribežale.
Lepo so bile ozeble sirotice primljene; in posebno sta bila
med mnogimi drugimi dva moža, ki sta se z gorečo navdu-
šenostjo za nje zauzimala. Ta dva moža sta bila dr. Gaj
in naš zemljak Cerovčan Stanko Vraz. Njima gre ta
zasluga, da se je opet hrvaški — ali kakor se je tačas reklo
— ilirski pismenosti novo ognjišče zgradilo, novi kres
vžgal.

Javno mnenje o literarni delavnosti Stanka Vraza je v
celem obsegu trojedne kraljevine le eno, in sicer to, da je on
do zdaj prvi, še po nobenem nasledniku nadkriljen in v drugo
vrsto potisnen lirikar nove hrvaške pismenosti. Glavni na-
gibi, da je St. Vraz kot Slovenec se prijel hrvaškega pe-
resa, ter tako pomagal slovensko pismenost, ki je do leta
1835 v današnji hrvaški kraljevini vladala, s svojim preresom
celo na tla potisniti, so bili brž ko ne ti, da ga je, kakor
še marsikterega drugega Slovenca, ime ilirsko zaslepilo,
pod katero so se tudi Slovenci podklopiti hoteli; in da je na
samostalnem slovenskem slovstvu obupal, posebno tačas, ko
je videl, da so se pri nas četiri pravopisi naenkrat za obve-
ljavo med seboj skušali, naime Bohoričica, Metelčica, Dajn-
čica in Gajica! Pa pustimo to. Kar je bilo je prošlo. Fak-
tum je, da so posebno naše v tridesetih letih žalostne lite-
rarne zadeve St. Vraza v hrvaško pisateljstvo zagnale.

Literarna zapuščina St. Vrazova deli se po jeziku na
dvojno, na hrvaško in na slovensko. Kar se hrvaškega dela
tiče, o tem ne bom poročal saj ga tudi z nobenim očesom
videl nisem. Samo toliko omenim, da je od njegove smrti
leta 1861 pa do danas matica ilirska izdala njegove pesmi v
četirih zvezkih, in kakor sem čul, je še gradiva za en zvezek.
Moj namen je o slovenskem delu St. Vrazove literarne za-
puščine poročati.

Začudil sem se nad obilnostjo in obsežnostjo njegovih slo-
venskih spisov. Četirkrat sem nesel vsakokrat poln robec
jegovih spisov v svoj stan, da jih vse pregledam in prebe-
rem. Bral sem jih hlastno, kakor da nisem že deset let no-
bene slovenske besedice napisane videl. Jaz sem poprej
zmiraj mislil, da St. V. ni nikdar nič slovenskega pisal, am-
pak da je vsa njegova spisateljska delavnost izključivo le v
„ilirskem“ jeziku delotvorna bila. Morete se tedaj misliti,
kako sem bil presenet, ko mi na enkrat pride toliko izo-
bilje njegovih slovenskih spisov pod roke. V srce me je pa
bolelo, da so vse te dragocenosti tako dolgo kakor zakopani
talent v prahu ležale!

Slovenska literarna zapuščina St. V. sestoji iz dveh strok,
ena sadržava narodno druga pa umetno blago. Narod-
nega blaga so dobre tri četrtine vseh spisov. To narodno
blago sestoji večo stran iz narodnih pesem, pa je tudi
dokaj pregovorov, ugajnk, navad, vraz, iger in prtipovedek,

med njimi. Beroč vse te stvari, sem se na tihem veselil, da bom mogel našemu literarnemu svetu poročati, da St. V. literarna zapuščina sodržava mnogo nad tisoč slovenskih narodnih pesem. Žal mi je, da nisem vse od prve do zadnje preštel, da bi mogel na tanko njih število povedati. Med temi pesmimi ni ne ena stroka nezastopana. Tu ti ima junaških pesem, balad, romane, legend, erotičnih, deklških, fantovskih, vasovalskih, okroglih, nagajivih, lovskih, planšarskih, voznških, mlatiških, vinskih, zdravic, šaljevih, godčevih, snuboških, ženitvanskih, koledniških, kresnih, pogrebskih, novaških, soldaških, pastirskih, crkvenih, molitvenih, pestinjskih, basenskih in bog si ga znaj kakšnih še pesem.

Naj več tega narodnega blaga je gotovo St. V. sam nabral in spisal, ker na enem mestu pravi, da znajo Lackova dekleta v Cerovcu, jegovem rojstnem kraju, 300—400 raznih narodnih pesem na pamet! nabirali so mu jih pa na vseh krajih Slovenije po alfabetičnem redu ti-le može: Augustinovič dekan (Premurske), Cene (Koroške in Stajarske), Caf Oroslav (Stajarske), Drobnič (iz Celjske okolice), Globočnik Felician (Stajarske), Jarnik (Koroške), Kastelic (Krajske), dr. Kočevar Štefan (Stajarske), Kosič, župnik (Prekmurske), Kovačič (Krajske), Kukuljevič Ivan Sakeinski (Kojake), Lešnik, Leskošek (Stajarske), Majar Matija (Koroške), Modrinjak (Stajarske), Muršec Josip (Stajarske), Prelog Matija (iz Hrastja na Stajarskem), dr. Prešerin Fr. (Krajske), Poženčan (Krajske), Rudež Anton, mlajši (Krajske iz Ribnice), Weiss in Sommer (Koroške), Smole A. (Krajske), Soldatič Stevo (Ilir iz šopronske stolice), Šparovec Vekoslav (Ilir iz Koga na malem Stajaru), Trstenjak Davorin (Stajarske), Ulaga Josip (Ilir Bošnjak iz železne stolice) in Vrtnjak (Stajarske). Iz teh imen se vidi, da se je malo da ne vsa tadanja slovenska inteligencija na skupljenju St. V. rokopisa vdeležila. Za mnogo pesmi se pa ne da določno reči, kdo jih je zapisal, kje in kdaj so bile zapisane.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Gospodarske drobtnice.

IV.

Podučil sem vas, dragi gospod učitelj! slednjokrat iz česa se gnoj dela, danes pa vam hočem pokazati razne baže ali vrste gnoja.

1. Govejega gnoja se pri vsakem malem in velikem gospodarstvu kaj več dobi, kateri ne samo zemlji nego tudi vsakemu sadežu dobro služi. On zrahlja težko in debelo zemljo, gorko in apnensko pa bladi. Pitana ali rejena živina da gnoj bolji, medla pa slab gnoj, koji v zemlji hitro mine.

2. Ovčji in konjski gnoj. Ovčji gnoj je gorek, zato se za težko ilovnato in mrzlo zemljo rabi, kajti jo greje in rablja. Ravno isto stori konjski gnoj, kajti je vroč ter se v gnojnišču rad vje ali zgori, če se večkrat ne poliva in sicer s gnojnico ali seavnico. Dobro je, da ga po vsaki legi s prstjo potrosimo, da vročine ne zgori. Konji, ki veliko ovsu, žita, kuruze itd. zobajo, dajo močnejšega gnoja, kot ovi, ki le od slabe krme žive. Ovčji gnoj je dobro zavolj njegove suhote le med deževnim vremenom izvažati in sicer ne na ovo polje, kamor hočemo sejati žita, ker po njem rade poležejo.

3. Svinjski gnoj imenujejo mrzli gnoj ni sicer zato ker veliko detelje, kuhinskih in mlečnih odpadkov, tedaj vodenih oblodov dobo. On njivam, kamor žita sejemo, dobro ne služi, kajti ima veliko plevelnatih stvari v sebi, koja svijnjam v korito polagamo, ker plevelno seme kali požene. Bolje pa služi senošetim in pašnikom.

4. Seavnica se zbira v kadi, jami ali sodu, kamor je žaganja, apnenske sožgane prhljadi pa cestnega praha nasuti, ter se vsako jutro s novo nabrano seavnico polije. Ta gnoj služi dobro drevesom, ako se odkopljejo in na korenine nekaj seavnega gnoja potrosi.

Ker ravno od drevja govorim, vam hočem povedati, s kakošno vodo moramo jih zamakati.

Ni zadosti, ako voda, s koje zelenjadi in drevesa zamakamo ima gnojne dele v sebi, nego mora biti tudi topla. Voda iz mrzlih studencev ali vrelicev napelje se v mlake, vodotoke ali kadi, da se sogreje, preden se z njo pomaka; topli vreli naj se gosto rabijo. Tudi potočna voda naj se rabi le na površju, tedaj ne smemo globoko zajemati, kajti pregloboko zajemana voda nima toliko solitarja v sebi kot ova, ki se zajema na površju. Solitar se ve da tudi gnoji.

Vrtne zelenjadi pomakajo se le po solnčnem zahodu tedaj zvečer nikdar ne po vzhodu ali takrat kadar solnce naj hujše pripeka.

5. Zlo hasnoviten gnoj je gnojnica, ki se nareja iz seavnice in ove vode, z kojoj gnoj polivamo. Vsak skrben gospodar shranjuje gnojnico v kaki jami ter jo v sodih izvozi. Kdor gnojnice ne shranjuje ni vreden, da ima lepo ime „kmet“.

6. Še drugega gnoja sem pozabil, ki ga dobomo od perutnine. Gospodar, ki ima veliko perutnine, naj jo zapira v poseben „kurjak“, ter gnoj marljivo shranjuje, kajti perutnina pobera le žito, črve in drugo golazen, ki dober in močen gnoj da in takšni gnoj v zemlji naglo žene. Pozabiti tudi ne smem, da se kurjaki s peskom, suho prstjo ali pa zdrobljeno slamo potrose, kar dosti dobrega gnoja da, in perutnina zaradi snage, rečem snage, bolj zdrava ostane.

Še drugi gnoj imamo, ki ga dobivamo iz zemlje ter mu zemljski gnoj pravimo. On sicer ne gnoji toliko kot živinski, vendar nekoliko gnoju pripomore, da se hitreje po zemlji razpusti. Takšne stvari so: živo apno, lapor, črna gnojna zemlja, cestno in mlačno blato, mavce, prah in razsip starih zidov. Vse to se nameče v kakšno jamo ter z živinskimi in človeškim blatom pomeša in s gnojnico večkrat poliva. Tako zgnojena sodrga se izvozi v spomladi ali jeseni na senokoše, ki jih na več let dobro pognoji. Z Bogom gospod učitelj! prihodnjič se sopeset vidiva.

Ne, ne tako hitro gospod Čerič! še eno bažo gnoja imamo, na katero marsikteri gospodarji malo ali celo nič ne porajtajo, in ta baža gnoja je „človeški gnoj“.

Grdo in nepristojno je, ako zagledamo pri kmetih okoli hrama kanone (tope) postavljene, kakor da bi proti naj hujšemu sovražniku navreti bili, t.j. da ljudje opravljajo kje-goder svojo potrebo okoli hrama.

Modor gospodar skoplje 1 seženj globoko jamo, kamor postavi iz desk ali blanj obito utico, da ljudje svojo potrebo va nji opravljajo. Jama biti pa mora blizo gnojnišča do 2 sežnja široka, s pokrovom prevedena, da živina ali celo otrok vanjo ne pada in da se smrad tako ne razširja. Kadar kup doraste, se v jami razmeče in z steljo pokrije. Ako bi ves človeški gnoj spravljali, kakor ga spravljajo umni gospodarji, da bi se ga nič ne zgubilo, in da bi mu večkrat, slame, stelje, hojevja, pepela ali kake druge sodrge primešali, kakor store na večih drugih krajih, zagotovim vas gospod Čerič, bi naši slovenski kmetje že zadosti gnoja imeli.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

4. Kakoršna razmera je med pojedinimi ljudmi ravno takšna je tudi med narodi in deželami: noben narod, nobena dežela si ne more vsega, kar bi bilo življenja potrebno in vgodno, doma izdelovati, sreča bi bila, če si le z polovico zadostovati more. Vendar lahko je, da ima posebno dobro zalogo onega ali dveh artiklov za občo potrebo: Eto tedaj naj več koristi vsakemu pojedinemu človeku kakor celemu narodu ali deželi, da teh izdelkov, ktere naj leži in naj boljše izdelovati ve in more, kar naj bolj obilno izpravlja in si drugih s temi po zamenjivanju priskrbi.

5. Iz tega, kar smo ravno omenili, nam je sopeset lahko jasno, da kakor ima biti svobodno izdelovanje tako ima biti tudi zamenjivanje ali trgovina z katerim koli blagom in s katerim koli narodom ali deželo. Kedar nam morejo drugi dežele kakošen artikel ali blago boljši in po nižji ceni vvažati, kakor si ga doma pridelujemo, naj jim to hode svobodno. Velika je napaka in krivica, kedar se tujemu blagu zato taka vvožna plača nalaga, da domači fabrikanti morejo domačim ljudem svoje slabše blago tim draže prodavati. To ni za nobeno dobro domači industriji, timveč na škodo, ker ni ji nobene nuje za natecanje v zvedenosti in izurjenosti z drugimi narodi. Vsega tega, gotovo oni ne pomislijo, ki se s tim velike domoljube pokazivati menijo, zagovarjaje in brane domačo nedosledno industrijo, nedopuščaje vvažanje tujega blaga ako ne za preveliko vvažno ceno. Kteri artikel vendar se doma po zvedenosti, izurjenosti tako dobro in po takšni ceni izdelovati ne more kakor ga lahko od drugod dobivamo, s tim se kar ne pečajmo, poprimajmo se tim bolj onega, kar sami leže, obilnije in boljše izdelujemo kakor tujci, ter vvažajmo to drugim deželam, kar nam ima tudi enaka svoboda biti. To koristi industriji in celemu občinstvu, ki

tako boljših izdelkov za boljšo ceno dobiva. Narodna meja zamenjivanju je tam, ko stvari od drugih ne dobivamo po nižji ceni, kakor si jih sami načiniti moremo.

6. Ker je zamenjivanje tolikega pomena, vidimo tedaj lehkotlike potrebe so nam ljudje, ki ga opravljajo, t. j. trgovci. Trgovci imamo razločevati, na velike trgovce, štacunarje in kramarje. Veliki trgovci kupujejo in prodavajo blago doma ali na tujem le po velikih merah: dovažajo velike mere blaga in to porazprodavajo štacunarjem, kateri bi si posamezno nikakor ne mogli, ako ne za mnogo večjo ceno manjših mer dobivati. Štacunarji porazprodavajo sopet blago, kterega so v večih merah od velikih trgovcev nakupili malim kramarjem in občinstvu za porabo. Trgovci bi ne mogli veliki kos sukna načeti za par laktov, za funt olja sod odbrtviti, za funt kafeja celi žakelj odvezati; a kdo potrebuje le za eno sukno sukna, bi ga zato ne mogel 50 ali 100 laktov kupiti itd.: tukaj so zato velike potrebe in koristi štacunarji in kramarji.

7. Glavna skrb trgovčeva je, da blago kar mogoče po nizki ceni prodavati more: ker cenejše ko ga prodava, več kupecev ima. Zato ima veliki trgovci ali trgovci „par excellence“ izvažati blago, kterega po naj nižji ceni izvažati more in pospravljati ga tamo, kder ga naj leže na dobiček pospravi, a nakupiti drugega, kder ga naj leže po dobri mu ceni dobi in potem doma naj boljše porazproda. Isto tako ve štacunar in kramar, da boljše ko je jegovo blago in po nižji ceni ko ga prodava bolj se mu kupci množijo in toliko večje mu j zamenjivanje.

(Dalje prihodnjič.)

Pod Lipo.

Podučivni in vgodni pogovori.

(Kmetje sedijo celo tiho okol mize in četejejo časnike.)

Ljubomir (nastopi, vsi vstanejo in se mu tiho priklo-nijo). No kaj pa ste danes vsi tako pobiti, kaj pa se je zgodilo?

Semenko. Kaj ne bi bili pobiti, ali nam Mura ni spet letos skorej vse seno vzela in še zvun tega pri njivah in senokošah mnogo kvara napravila.

Ljubomir. Da, da mnogo kvara, dela mnogo, ali ne samo nam, temoč tudi skoraj vsem srenjam na murskem polju od Radgone doli do medžimurske meje. Pa ne samo povodenj, kakor je bila spet letos, temoč sploh nam Mura po svojem krivem in ostrem toku zmirom jemlje senekoše in njive.

Blagotič. Prav imate gosp. učitelj. Jaz še se dobro spomnim, da so tamo, kder zdaj Mura teče, bili naj lepši travniki (senokoše) in naj boljše njive, pa vse je odnesla, in kaj je nam za to prinesla, skoraj celo nič, ker tamo, kder je prej Mura tekla raste zdaj samo vrbe drugo nič.

Ljubomir. Žalibog, da je to gola resnica in da se tok Murin vravna, to jedino nam more pomagati. Murin nega toka pa srenje vravnati nikakar ne morejo, druge pomoči jim tedaj biti ne more, kakor da napravijo vse skupaj prošnjo do deželnega zbora, da naj vravna dežela Murin tok; pa ne samo Murin temoč tudi Pesničin tok se mora vravnati, ker Pesnica ravno vsako leto skorej toliko kvara dela kakor Mura. Tako prošnjo bodo naši poslanci v dežel-nem zboru radi podpirali, ker dobro znajo, da je sila potrebna stvar.

Zalec. Letos se kaže sploh zlo nevihtno leto. Okoli Maribora je že letos trikrat toča podala in zadnjikrat mnogo kvara napravila, posebno nižje sv. Petra okol sv. Barbare in Vurmberga. 9. in 10. t. m. je bila na Pohorju strašna nevihta in čez Polskavo, Frauhau, Hočeje itd. se je razljila huda ploha, ki je neizmerno mnogo kvara napravila in sicer ne samo v vinogradih, temoč tudi na senokošah in njivah.

Ljubomir. Tudi od mnogih drugih krajev prihajajo skorej vsak dan tako hudi glasi. Taka nesreča dojde vendar iz Božjih rok in zatoraj jo moramo celo mirno prenašati. — Sploh so zdaj za nas hudi časi! — Zdaj pa vam hočem spet neke politične stvari razlagati. Zadnjikrat me je Semenko pital: Ktere posebne državne vravnave pa imamo. Na to mu danes odgovorim sledeče: Če ima celo državno oblast samo eden v rokah, cesar, kralj itd. se državna vravnava pravi monarhična in vladar monarh, samovladar; če pa ima državno oblast več ljudi v rokah, ktere si je ljudstvo izvolilo, se državna vravnava pravi ljudovladna,

republikanska in taka država republika ljudovladje.

Zalec. Ali se državne vravnave še dalje delijo?

Ljubomir. Delijo še se dalje, ker vsaka imenovanih državnih vravnav ima spet več vrst in sicer po razliki državnih ustav.

Semenko. Kaj pa je državna ustava?

Ljubomir. Državna ustava se imenuje ona temeljna postava, ktera odločuje in vredi razmere med ljudstvom in državno oblastjo.

Zalec. Kake vrste držav se tedaj nahajajo?

Ljubomir. Če je po temeljnih postavah ali ustavi vladarjeva oblast celo ne stisnena se pravi monarhija nestisnena. Če pa je vladarjeva oblast po ljudskih pravicah ali po pravicah posebnih razredov ali stanov stisnena, pravimo taki monarhiji da je stisnena. Nestisnena monarhija pa ima spet več vrst. Absolutizem, avtokracija, despotizem, monokracija in samovladstvo. Vse to so vendar samo različna imena za eden in isti pomen. V vseh teh državnih vravnavah se misli, da je ljudstvo samo velika čreda ovac, ktera se mora zmirom na uzdi držati, da se lože striže. Če pri tem več ali manje vlada krvočnost, ali se več ali manje svojevoljno postopa, to ne premeni glavno stvari. Svojevolnost in samo oblastje ne pozna postav, ne poznate nobene meje. Če se v monarhiji vladar voli, se pravi volitna monarhija in država volitna država. Če pa se vladarstvo v vladarjevi rodovini po posebnih postavah za nasledstvo v dedini, podeduje; se pravi monarhija dedinska in država dedna država. To naj bo zadosti o monarhični državni vravnavi.

Debelko. No Iglič, kaj pa se vi danes tako kislo držite, kakor da bi vam bil pišike sir pojele, povejte nam kako smešnico ali zastavico, saj jih znate zadosti.

Iglič. Smešnic znam toliko da bi jih vam lahko pripovedoval „Tisoč in edno noč“; mislil sem vendar, da niso vam povšeci in zatoraj jih nisem hotel pripovedovati, pa danes tudi ne bom začel, samo kratko zastavico vam povem, namreč: Zakaj okna vmivamo?

Debelko. Ker so nesnažne.

Iglič. Ne temoč, ker jih pra ti ne moremo! Drugokrat več.

Dopisi.

Iz Maribora. 16. t. m. je praznovala čitavnica imeniten dan Českega naroda t. j. slovesno pokladanje temeljnega kamena českemu gledišču. Zabava se je začela kmalu po osmih. Pevale so se navdušeno slovenske pesmi in vrstil se je govor za govorom. Predsednik g. dr. P. je pozdravil društvo in v kratkem ali živem govoru dokazal, kako iz malega raste veliko. Temu je priča slavnost ktero praznuje danes česki narod. Končal je govor s klicem: „Slava“ in „Na zdar“ narodu Českemu! — Gromovita „Slava“ je odgovarjala od navdušenih nasečih. Po tem je peval tri lepe slovenske pesmi g. M. ki so bile občno pohvaljene. G. pr. Š. je slavil v dalšem in krepkem govoru buditelje in kresnike českega naroda in izklical je navdušeno „Slava Palackemu!“ Sledil mu je kratek govor g. pr. M. v katerem je povdarjal značajnost vrlih Čehov in je končal s klicem „Slava nevstranšemu voditelju slavnemu Rigerju. Na to je govoril g. Jedl. v imenu Čehov in se je zahvalil Slovencem za njihovo vdeleževanje česke narodne veselice o slovanski vzajemnosti. Le v tem geslu zmaga slovenska stvar toraj: „At žije slovanska vzajemnost.“ Za njim je še došlo več navdušenih govorov o naši bodočnosti o bratinski ljubezni med Slovani.“ Tudi pesmice so se glasile noter čez polnoč. Pri besedi so se sošli vsi tukaj bivajoči Čehi v polnem številu, kar je priča, da znajo naši brati Čehi tako društveno življenje in jegove prikazni ceniti. Žalibog da tega ne moramo reči o svojih sorodnjakih, marsikterega smo pogrešali, kterega smo gotovo pričakovali in o katerem smo prepričani, da bi bil lahko došel. Če pri takih priložnostih ne bomo pokazali, da nam je res mar za našo Slovansko stvar, se ne smemo čuditi, če bo naša stvar zmirom bolj pešala.

Iz Zavrča. Mali traven ima navadama svojeglavne šegavosti, s kterimi igra poljedelcem in vinogradnikom včasih žalostinko, toda ni pametarja, ka bi tako srdito bil nastavil Peruna, ki je sipal kvarno prkolicco s temnih svojih sedališč. Zadnjega malega travna je toča orešne debelesti poškrebetala in polomastila skoro vse obalce po Velikem vrhu, Brezovci, Belskem vrhu, Korenjaku, Pestikah in dalje po Hrvaškem, na

pol po Hrastovci in Turškem vrhu. Bita je torej okolica, koder zori naj okusnejši zavrčan, in sicer mestoma tako silno, da je treba iskati neranjen obalec; podočnjaki gotovo rešijo odmerjeno jim letos nalogo, samo da bode na pozno hodilo, jagodje ostaja drobneje in dobrota je vselej puhlejša, nego od prvotnega sadu.

Politični ogled.

Državni zbor. V seji 12. in 13. t. m. se je sprejela postava o porotnih sodbah in o imenikih porotnikov po odborovem nasvetu. — Grof Taaffe je donesel vladin predlog, da dovoli državni zbor 56.000 novincev (rekrutov) za leto 1868. — Osnova porotne postave se je sprejela. — V odseku proračunskem se je pretresovalo o tem, kako bi se dal zdajni državni dolg prenačiti v dolg z dohodki; Mayrov nasvet, da se to zgodi, če se 18 % odbije, je bil sprejet. — Poslanec Winterstein priporoča, naj se potrdi, kupčijska in colna pogodba, ki je bila sklenjena 9. marca t. l. z državami nemške colne zaveze. — Mnogo se je o tem besedovalo, naslednje jo je vendar zbornica potrdila. — Waser je poročeval o pre-naredbah tiskove postave, ki bi vendar tisku zlo malo olajšala. —

V gosposki zbornici se je po tretjem branju sprejela medverska postava, katero je poslala zbornica poslancev. Z Beustovo politiko se ne slaže več dualistični „Wanderer“.

Česki narodni deželni poslanci so sklenoli, da ne bodo šli v deželni zbor.

Ogerski deželni zbor se potiče nad tem, da je v kupčijski in colni pogodbi s Prusko večkrat imenovana Avstrija in pa Ogerska. Deakova stranka je sklenola, da se mora ta napaka popraviti. Prav po madjarsko!

Komisija, ki je izdelala brambine postave od Ogrov zavržene, se je po želji cesarja iz nova sošla, da izreče svoje mnenje o ogerski osnovi. To je razglasil Klapka v tej glavnih načelih: 4 letna služba v orožju, 6 let reserve, 2 leti deželne brambe. Deželna bramba je podvržena ogerskemu ministerstvu.

V Petrogradu se dela na vse kripnje različno orožje. Zdaj je napravljeno ze kakih 2500 topov. — Avstrjski poslanec Rovertera, ki ni bil posebno priljubljen na ruskem dvoru, je že svojo odzivno pismo caru izročil. — Cesarski ruski kabinet je iz lastnega nagiba odstopil od kapitulacije v Srbiji.

V severni nemški zavezi se bode odstranila postava, po kateri se smejo dolžniki zapirati. Bismark hoče imeti za nekoliko časa odpust, ko bode parlamentarična dela dovršil.

V Francoski še zmirom vre. — Pravi se, da še pojdejo ta mesec 3 francoski mornarski častniki iz znanstvenih namenov merit severna morja.

Srbska vlada je zapovedala, da se mora cela ljudska bramba marljivo vaditi v taborih. Pri Zuhvici v Hercegovini se je vnel punt. V Črnogori se je začelo spet gibati pa ne soper Turke, temoč v znotrajnih zadevah. Knjaz Nikola je sklical posebno skupščino in ji predal vse vladine pravice, samo izvršivno oblast si je pridržal oziroma nasledniku; skupščina mu je privolila 44.000 gld. letne plače. Naj novejšje novine pa razglašajo, da ga je skupščina že odstavila.

Kandioti Turke vedno huje tepejo. Uporniki so že tako gotovi zmage, da so volili 16 poslancev v grški državni zbor.

V Meksiki se podigava zarota za zaroto, v vseh mestih se kaže nemir, ker stanovniki so prisegli, da prej ne bodo mirovali, dokler predsednika ne vlovijo in ne vmorijo.

Velika skupščina delavcev v Londonu je sklenola poslati kraljici pismo, naj pusti Disrealija iz službe.

Novičar.

Čuje se, da je ministerstvo bogocastja in uka po nasvetu dunajskih učiteljev dosedanja šolska darila v javnih in posebnih ljudskih šolah odpravilo, in da naj se iz zavodov, ki so tu pa tam namenjeni šolskim darilom, napravijo knjižnice za mladino.

Pravi se, da je tudi na Parskem in Badenskem nastalo hujskanje soper katol. duhovstvo.

Iz Reke se piše, da je 1. t. m. popoldne pogorela tamkajšna velika, še le 1859 l. zidana kasarna z vsemi maga-

zini, blizo 300 puškami itd. Škoda se ceni od 60 do 80.000 gld. Pravijo, da so švigole iz dimnika izkrice na pod, na katerem je bilo 10 centov slame.

G. L. Svetečeva pravda proti vredniku „Zukunft“ g. Leskovcu se je z mirno pogodbo končala.

Slovanski odbor v Petrogradu je 5. t. m. sklenol vdeležiti se svečanosti pri pokladanju temeljnega kamena čes-kemu gledišču po zastopnikih in sicer sta se volila v ta namen predsednik g. Lamansky vseučilišča učitelj in g. A. P. Naranovič.

Unionistični mestni odbor v Zagrebu je sklenol, da se prekrsti ulica ki je dozdej imela ime mnogo zasluženega vladike Strossmayer-ja na ime Marije Valerije. Lepa hvaležnost za to, da je Strossmayer daroval 150.000 gld. za domače učne zavode, ki bodo za časa spet deželnemu glav-nemu mestu na korist!! —

Kupčijsko ministerstvo je potrdilo volitev Zupana za prvosednika in Horaka za drugomestnika kupčijske in obrt-niške zbornice v Ljubljani.

Prevzvišeni škof Strossmayer je poslal odboru za stavljenje pokladanja temeljnega kamna v Pragi sledeče pismo: „Da mi ravno ni dano vdeleževati se osebno svečanosti, ki jo bode obhajal bratovski narod česki, bom vendar dušno z Vami. Naj srčnejša moja želja je, da napreduje in lepo raz-evete ter obilni sad prinese zavod narodni, katerega je posta-vil junaški česki narod v kaj neugodnih okolščinah s krep-kim pogumom in žrtvovanjem“.

Pravi se, da konca tega meseca gotovo prestane za več mesecev dunajski državni zbor, in da se začnejo 17. dne junija deželni zbori, in kakor se čuje, bodo zborovali 6 tednov in še dalje, če bo potreba. Meseca septembra se pet začne dr-žavni zbor.

Pred dvema mesecema so v gorjem Stajerju pri Rötel-steinu hudi veliki psi nekega tamošnega posestnika g. dr. Kirhmaier-ja razčesali nekega domu idočega človeka; na to je bil posestnik psov od c. k. pravdnitstva obtožen in je zdaj pri viši sodnji obsojen na 4 mesece v ostro ječo in da mora plačati 30 gld. kazni, stroške in vdovi nesrečnjaka 500 gld. Vdova ima četiri majhene otroke; mož je skrbel za celo rodovino, zgubila je tedaj neizmerno veliko in za v se to dobi 500 gld.

Svečanost pokladanja temeljnega kamena čes-kemu gledišču v Pragi 16. t. m. je bila neki tako sijajna, da še Praga take ni videla; došlo je k nji više 150.000 ptujih gostov; vsi slo-vanski narodi so poslali svojih zastopnikov v starodavno zlato Prago. Nekoliko več o tem prinesemo prihodnjic.

Tržna cena

pretekli teden.

	V Varaž-dinu	V Mariboru	V Celju	V Ptuj
	fl. k.	fl. k.	fl. k.	fl. k.
Pšenice vagan (drevenka)	5 60	5 75	6 20	5 40
Rži	3 50	3 85	4 20	3 80
Ječmena	3 —	—	3 80	—
Ovsa	1 80	2 5	2 20	1 80
Turšice (kuruze) vagan	3 20	3 45	3 30	3 20
Ajde	3 —	3 10	3 50	2 75
Prosa	3 —	3 —	3 20	—
Krompirja	1 60	1 5	1 20	1 —
Govedine funt	— 22	— 24	— 24	— 25
Teletine	— 22	— 26	— 22	— 24
Svinjetine črste funt	— 28	— 26	— 24	— 25
Drv 36" trdih seženj (Klafter)	11 —	—	8 —	10 —
„ 18" „ „	—	5 50	—	—
„ 36" mehkih „	7 —	—	5 50	—
„ 18" „ „	—	4 40	—	—
Oglenja iz trdega lesa vagan	— 80	— 60	— 50	— 50
„ „ mehkega „	— 60	— 50	— 50	— 40
Sen cent	1 80	1 20	1 —	1 5
Slame cent v šopah	1 30	1 10	— 65	— 90
„ „ za steljo	1 10	— 60	— 50	—
Slanine (špeha) cent	40 —	34 —	43 —	—
Jajec, šest za	— 10	— 6	—	— 6

Cesarski zlat velja 5 fl. 56 kr. a. v.

Ažijo srebra 114.85.

Narodno drž. posojilo 62.10.

Loterijske srečke.

V Trstu 13. maja 1868: **50 87 42 2 70**

Prihodnje srečkanje je 27. maja 1868.